

İSLAM İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI ÜYESİ ÜLKELERDE ÖZEL EKONOMİK BÖLGELER

“Özel Ekonomik Bölgeler hizmet sektörünü ve ihracata dönük imalat sektörünü hızlandırarak ekonomideki çeşitliliğin artmasını kolaylaştırmakta ve yeni istihdam alanları ortaya çıkmasına vesile olmaktadır.”

Küresel Olarak Özel Ekonomik Bölgeler

Ülke sınırları içinde olan fakat o ülkenin ulusal ticaret kurallarının farklılık gösterdiği sınırlandırılmış coğrafi alanlara “özel ekonomik bölge” denilmektedir. Son yıllarda özel ekonomik bölgelere ülkeler yoğun bir rağbet göstermektedir. Nitekim 1980’lerde özel ortalama 170 olan dünyadaki özel ekonomik bölge sayısının, 2000’li yılların ortalarında 3.500’i aştığı tahmin edilmektedir. Başlangıçta bu bölgeler sadece üretimi artırma aracı olarak düşünülürken yakın geçmişte üretim, altyapı, iç ve dış talep, dış ticaret ekseninde düşünölmeye başlanmıştır. Özel ekonomik bölgelerin bu alanlarda rekabet edebilirliğini arttırmak adına ülkeler tarafından daha kapsamlı plan, program ve reformlar yapılmaya başlanmıştır.

Özel ekonomik bölgelerin ülke ekonomilerinin gelişmesi ve üretimin artmasına yönelik birçok faydası bulunmaktadır. İSEDAK Ticaret 10. Çalışma Grubu Toplantısı için hazırlanan araştırma raporuna göre özel ekonomik bölgeler:

- Ev sahibi ülkelere gelen doğrudan yabancı yatırımları teşvik eder ve artırır.
- Hizmet sektörünü ve ihracata dönük imalat sektörünü hızlandıracağından ekonomideki çeşitliliğin artmasını kolaylaştırır.
- Ev sahibi ülkede yeni istihdam alanları ortaya çıkmasına neden olur. Bu bağlamda beşeri sermayenin gelişmesinde, yoksulluğun azalmasında ve toplumsal refahın sağlanmasında ve korunmasında etkili olur.
- Özel ekonomik bölgelerde yabancı piyasalarda satılmak üzere mal ve hizmetler üretildiği için bölgeler ülke ihracatının artışında katkı sağlamış olur.
- Çeşitli sanayi kollarında değer zincirlerinin derinleşmesini ve genişlemesini sağlar.

İİT Ülkelerinde Özel Ekonomik Bölgeler

Özel ekonomik bölgeler İslam ülkeleri açısından önem arz etmektedir. Genel olarak 33 İslam ülkesinde toplam 242 özel ekonomik bölgenin bulunduğu tahmin edilmektedir. İslam ülkeleri arasında bu bölgelerin yarısından fazlası Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, İran, Türkiye ve Ürdün olmak üzere beş ülkede bulunmaktadır.

İslam Ülkelerindeki özel ekonomik bölge tipleri açısından yüzde 36 oranıyla en fazla serbest ticaret bölgesinin bulunduğu, bunu da yüzde 25 ile serbest üretim bölgeleri ve yüzde 14 ile bütün endüstrileri içeren hibrit bölgelerin takip ettiği görölmektedir.

İİT Bölgesinde Özel Ekonomik Bölgelerin Kurulması ve İşletilmesine İlişkin Zorluklar

Özellikle modern anlamda özel ekonomik bölgelerin kurulması ve işletilmesi zorlu ve karmaşık bir süreçtir. Bu bağlamda ülkeler özel ekonomik bölgelerle ilgili pek çok

zorlukla karşılaşılabilmektedir. Raporda İslam ülkelerinin karşılaştığı şu zorluklara değinilmiştir;

- Bölgelerin ihtiyaç duyduğu yüksek kalitedeki altyapının sağlanamaması,
- Bölgelerin etkinliği için gereken yasal, düzenleyici ve kurumsal çerçevelerin oluşturulamaması,
- Bölgede etkili bir iş ortamının sağlanması için gereken kurumsal yönetim bilgisinin yeterli olmaması,
- Özel ekonomik bölgelerin, ülke ekonomisinde ve ülkenin kalkınmasında nasıl rol oynayacağına net bir biçimde anlaşılamaması.

Önemli Politika Tavsiyeleri

Yukarıda bahsedilen zorluklar sebebiyle birçok üye ülkede özel ekonomik bölgelerden yeteri kadar faydalanılamamaktadır. Raporda aşağıdaki politika tavsiyeleri öne çıkmaktadır:

- Özel ekonomik bölge programları ülkenin ulusal ekonomi stratejisinin temel bir bileşeni olarak tasarlanmalıdır,
- Bölge programının başarılı olabilmesi için belirli devlet birimleri eliyle yönlendirilmesi gerekmektedir,
- Oluşturulacak yasal çerçeve, yatırımcıların gereksinimlerine uygun olarak düzenlenmelidir,
- Bölgenin hedef sanayi seçiminin doğru yapılması ve bölgenin piyasanın tüm avantajlarından yararlanacağına emin olmak için sağlam bir fizibilite çalışması yapılmalıdır,
- Bölge, mevcut altyapıdan yararlanılması ve bu altyapının geliştirilmesi adına uluslararası bağlantıyı kuran liman ve havaalanlarının yakınlarına kurulmalıdır.

